

Το θρησκευτικό στοιχείο στο έργο «Διήγησις περί της τελευταίας αλώσεως της Θεσσαλονίκης» (Μαρία Κούση)

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο χριστιανισμός είχε ιδιαίτερη σημασία στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία που ήταν άμεσα συνδεδεμένη μαζί του. Όλοι οι τομείς επηρεάστηκαν πολύ από τη θρησκεία αυτή. Όλο το Βυζάντιο περιστρέφεται γύρω από το περιεχόμενο του χριστιανισμού και όλη η αυτοκρατορία διαμορφώθηκε και συγκροτήθηκε σύμφωνα με αυτόν. Την εποχή εκείνη, μάλιστα, ήταν έντονη η τάση προς τα μοναστήρια και την απόλυτη αφοσίωση στο Θεό λόγω της εκκοσμίκευσης, δηλαδή την απόδοση κοσμικού χαρακτήρα στη θρησκεία. Η γρήγορη εξάπλωση του Ισλάμ, που ήταν η θρησκεία των εισβολέων, αποτελεί έναν επιπλέον λόγο των πολεμικών επιθέσεων.

Αυτά τα στοιχεία σε συνδυασμό με τη θέση του ίδιου του Αναγνώστη στην εκκλησία φανερώνουν γιατί καλύπτουν τόσο μεγάλο κομμάτι του έργου του τα

αποσπάσματα που αφορούν τον χριστιανισμό. Η συναισθηματική φόρτιση και η μεγάλη του ευλάβεια είναι εμφανής, όταν αναφέρεται σε ναούς και μονές και στην κατάντια τους από τους Τούρκους εισβολείς, οι οποίοι ήταν μουσουλμάνοι.

Από τα πρώτα κιόλας κεφάλαια (κεφάλαιο 3ο) εστιάζει ο συγγραφέας στο θάνατο του μητροπολίτη Συμεών (1410-1429). Τονίζει την ευσέβεια των κατοίκων όπως φαίνεται αυτή και από τη σχέση τους με τον αρχιεπίσκοπο. Ο Συμεών παρουσιάζεται ως προστάτης των Θεσσαλονικιών καθώς προσπαθούσε να τους κρατήσει ευλαβικούς στο δρόμο του Θεού. Στις δύσκολες ώρες εκείνες της πόλης προσευχόταν, θυσιαζόταν και ήταν η μόνη παρηγοριά. Έτσι, με το θάνατο του θρησκευτικού ηγέτη φαίνεται να απομακρύνεται η ελπίδα για σωτηρία και η κατάσταση χειροτερεύει.

Όμως, στο έργο βλέπουμε ότι ο θάνατος αυτός ήταν θέλημα του δίκαιου Θεού για να τον ξεκουράσει και να μη βιώσει τη μεγάλη συμφορά που θα ακολουθούσε. Γιατί αυτός ο άνθρωπος πορεύτηκε με καλοσύνη στο δρόμο του Θεού και γι' αυτό άξιζε να σωθεί, ενώ οι υπόλοιποι ακολούθησαν το δρόμο της πονηριάς και της κακίας και έτσι άξιζε να χάσουν το μοναδικό τους στήριγμα. Μάλιστα στο σημείο αυτό παραθέτει τα λόγια του Ιερεμία και του Σολωμόντα για να τονίσει τη διαφορά του καλού από τον κακό δρόμο. Παραθέτει όμως και τη δική του προσωπική άποψη "ο θεός ήθελε να μας δείξει πόσο άγιος και άξιος ήταν εκείνος ο άνδρας και πόσο

ανάξιοι είμαστε εμείς σε αντίθεση μ' εκείνον. Και πως δίκαια τιμωρηθήκαμε. Για το λόγο αυτό καθόρισε για τον καθένα την τιμωρία που ταίριαζε” .

Όλα αυτά, κατά τον Αναγνώστη, τα αποδεικνύει το όνειρο που είχε δει ο αρχιεπίσκοπος πριν το θάνατο του. Ότι δηλαδή μπήκε μέσα σε ένα λαμπρό τεράστιο παλάτι και μία φωνή του είπε να βγει γρήγορα έξω από αυτό το λαμπρό παλάτι γιατί θα γκρεμιστεί και θα τον πλακώσει.

Ο ιστορικός με λιτό τρόπο διηγείται το θάνατο του δεσπότη, όμως, ο διασκευαστής προσθέτει γνωμικά και φράσεις της Αγίας Γραφής, κυρίως της Παλαιάς Διαθήκης, και με μεγαλοστομίες μετατρέπει το κομμάτι αυτό σε μία ενθύμηση.

Από το απόσπασμα αυτό, όπως και από τα κεφάλαια 8-18-19 φαίνεται ότι ο Αναγνώστης αντιμετωπίζει την άλωση σαν ένα μάθημα που έδωσε δίκαια ο Θεός. Θεωρεί ότι το βασικό αίτιο της πτώσης της πόλης ήταν η αμαρτία των κατοίκων της. Γιατί έκαναν τον Πανάγαθο να θυμώσει μαζί τους και τους τιμώρησε για τα σφάλματά τους.

Επιπλέον, ο θάνατος του αρχιεπισκόπου Συμεών, όπως και ο μεγάλος σεισμός τα μεσάνυχτα της Κυριακής (κεφ. 6), παρουσιάζονται ως οιωνοί, προμηνύματα του κακού, που προειδοίζουν για τη μεγάλη καταστροφή που έρχεται και προετοιμάζουν τους ανθρώπους.

Στο κεφάλαιο 8 ο Αναγνώστης-διασκευαστής κάνει μία παύση της αφήγησης για να απευθυνθεί σε όσους κατηγόρησαν τον Δεσπότη Συμεών ότι πρόδοσε τους Θεσσαλονικείς στους Τούρκους. Υποστηρίζει ότι δεν ασχολήθηκε ποτέ ο ποιμένας

αυτός με στρατιωτικά θέματα και ούτε είχε θέση τυράννου, αλλά σκοπός του ήταν να διδάξει την αγάπη και την ειρήνη. Λέει ότι αρκετοί κάτοικοι της πόλης αντί να τον μιμηθούν και να τον ακολουθήσουν, τον κατηγορήσαν και έπλασαν μία νοοτροπία που τους βόλευε για να μην αναλάβουν οι ίδιοι την ευθύνη τους ενοχοποιώντας τον.

Όπως μαθαίνουμε από τον Χαλκοκονδύλη, από το χρονικό του Λογοθέτη και από έναν κώδικα της Χίου λίγο καιρό μετά την άλωση άρχισαν οι φήμες για προδοσία.

Λέγεται ότι οι καλόγεροι της μονής Βλατάδων φανέρωσαν στον Μουράτ Β' τους υπόγειους αγωγούς του υδραγωγείου της Θεσσαλονίκης που βρίσκονταν στο Χορτιάτη. Τον συμβούλευσε να κόψει το νερό ώστε οι Θεσσαλονικείς να παραδώσουν την πόλη χωρίς προσπάθεια. Αυτό το έκαναν οι μοναχοί είτε γιατί ήθελαν να έχουν ευμενή οικονομική αντιμετώπιση απ'τον Μουράτ, είτε γιατί ήταν σίγουροι ότι αργά ή γρήγορα οι Τούρκοι θα είχαν καταλάβει την πόλη και ήθελαν να προστατεύσουν την περιουσία τους. Μάλιστα ο σουλτάνος εκτίμησε πολύ την ενέργεια των μοναχών και τους έδωσε κάποια προνόμια και προστασία. Επίσης, κατά τον ιστορικό Π.Καρολίδη επισκέφθηκαν τον Μουράτ τις ημέρες εκείνες και οι καλόγεροι του Αγίου Όρους για να δηλώσουν την υποταγή τους και να διασφαλίσουν τα δικά τους προνόμια και δικαιώματα, όπως και έγινε.

Σύμφωνα όμως με τον Αναγνώστη και πολλούς άλλους ιστορικούς, η προδοσία είναι απλώς μία φήμη. Η φήμη αυτή μπορεί να οφείλεται στην ανάγκη των ανθρώπων να εξηγήσουν πώς μία τόσο λαμπρή και μεγάλη πόλη κατακτήθηκε τόσο εύκολα ή μπορεί να οφείλεται στο αντιβενετικό πνεύμα που είχαν κάποιοι Θεσσαλονικείς, ενώ ο ίδιος ο Συμεών φαίνεται να είναι φίλος με τους Βενετούς. Γι' αυτό και ο διασκευαστής απολογείται για τη μνήμη του Συμεών εναντίον των πολιτικών του αντιπάλων που διέδωσαν τη φήμη αυτή, ενώ ο ίδιος υποστήριζε ότι δεν έπρεπε να παραδοθούν στους Τούρκους.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)